

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 397/2021-46

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Miloša Maďara a sudcov Jany Baricovej (sudca spravodajca) a Rastislava Kaššáka v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], a maloletej sťažovateľky [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], zastúpenej zákonným zástupcom – otcom [REDACTED], oboch právne zastúpených Advokátskou kanceláriou SEMANČÍN & PARTNERS s. r. o., Bottova 2A, Bratislava, v mene ktorej koná advokát a konateľ Mgr. Jozef Semančín, LL.M., proti postupu Okresného súdu Košice-okolie v konaní vedenom pod sp. zn. 19 Em 9/2019 takto

r o z h o d o l :

1. Postupom Okresného súdu Košice-okolie v konaní vedenom pod sp. zn. 19 Em 9/2019 **boli porušené** základné právo sťažovateľov na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky, právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, základné právo na ochranu pred neoprávneným zasahovaním do súkromného a rodinného života podľa čl. 19 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky, základné právo na ochranu rodičovských práv podľa čl. 41 ods. 4 Ústavy Slovenskej republiky, právo na rešpektovanie rodinného života podľa čl. 8 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a právo nebyť vystavený svojvoľnému zasahovaniu do súkromného života podľa čl. 16 ods. 1 a 2 Dohovoru o právach dieťaťa.

2. Okresnému súdu Košice-okolie v konaní vedenom pod sp. zn. 19 Em 9/2019 **priказuje** konať bez zbytočných prietahov.

3. Sťažovateľovi **priznáva** finančné zadostučinenie **1 000 eur**, ktoré **je** Okresný súd Košice-okolie **povinný** vyplatiť mu do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

4. Maloletej sťažovateľke **priznáva** finančné zadostučinenie **1 000 eur**, ktoré **je** Okresný súd Košice-okolie povinný vyplatiť jej do rúk jej zákonného zástupcu [REDACTED], a to do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

5. Okresný súd Košice-okolie **je povinný** nahradiť sťažovateľom trovy konania **691,30 eur** a zaplatiť ich právnomu zástupcovi sťažovateľov do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

6. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **nevyhovuje**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľov a ich argumentácia

1. Sťažovateľ [REDAKOVANÉ] a maloletá sťažovateľka [REDAKOVANÉ] (ďalej aj „sťažovateľka“, spolu aj „sťažovatelia“) sa ústavnou sťažnosťou doručenou Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) 15. apríla 2021 domáhajú vyslovenia porušenia svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie ich záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“), základného práva na ochranu pred neoprávneným zasahovaním do súkromného a rodinného života podľa čl. 19 ods. 2 ústavy, základného práva na rodičovskú výchovu a starostlivosť podľa čl. 41 ods. 4 ústavy a práva na rešpektovanie rodinného života podľa čl. 8 ods. 1 a 2 dohovoru postupom všeobecného súdu v konaní označenom v záhlaví tohto nálezu. Súčasne sa maloletá sťažovateľka domáha vyslovenia porušenia svojho práva nebyť vystavená svojvoľnému zasahovaniu do súkromného života podľa čl. 16 ods. 1 a 2 Dohovoru o právach dieťaťa. Sťažovatelia navrhujú, aby ústavný súd prikázal okresnému súdu konať vo veci bez zbytočných prietahov a priznal im primerané finančné zadosťučinenie ako aj náhradu trov konania.

2. Z ústavnej sťažnosti a príloh k nej pripojených vyplýva, že na okresnom súde sa od 13. mája 2019 vedie konanie o výkon jeho rozsudku č. k. 19 P 397/2016 z 19. januára 2018 v spojení s rozsudkom Krajského súdu v Košiciach č. k. 8 CoP 188/2018-225 z 30. novembra 2018 (ďalej len „exekučný titul“; právoplatný 20. decembra 2018), ktorým bol (okrem iného) upravený styk sťažovateľa s jeho maloletou dcérou, ktorý sa dobrovoľne nerealizuje. Exekučným titulom bolo maloletej a rodičom maloletej zároveň uložené výchovné opatrenie, ktoré sa malo realizovať na Úrade práce, sociálnych vecí a rodiny v [REDAKOVANÉ] (ďalej len „ÚPSVaR“) počas 12 mesiacov. Zo správy ÚPSVaR z 28. januára 2020 vyplynulo, že uložené výchovné opatrenie nebolo úspešné z dôvodov na strane matky.

3. Medzitým, 18. októbra 2019 okresný súd (aj) v napadnutom konaní nariadil neodkladné opatrenie, ktorým uložil sťažovateľovi a maloletej povinnosť podrobiť sa odbornému poradenstvu v trvaní 6 mesiacov v organizácii [REDAKOVANÉ] na účel obnovenia ich vzťahu. Súčasne uložil túto povinnosť aj povinnej s cieľom zlepšenia jej komunikácie so sťažovateľom. Po uplynutí doby, po ktorú malo neodkladné opatrenie trvať, požiadal sťažovateľ okresný súd, aby vyzval povinnú na dobrovoľné plnenie povinnosti vyplývajúcej jej z exekučného titulu (25. jún 2020) a aby si vyžiadal záverečnú správu z organizácie [REDAKOVANÉ] (6. august 2020). Dňa 5. januára 2021 podal predsedovi súdu sťažnosť na prietahy v konaní podľa § 62 ods. 1 zákona č. 757/2004 Z. z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

(ďalej len „zákon o súdoch“), ktorá bola vyhodnotená ako dôvodná. Ďalšími podaniami sťažovateľ informoval okresný súd o zmarených stretnutiach s maloletou a o sústavnom nerešpektovaní exekučného titulu povinnou.

4. Sťažovatelia v ústavnej sťažnosti namietajú, že okresný súd nepostupoval v ich veci sústredene, plynulo a efektívne. Poukazujú na to, že okresný súd dosiaľ využil k dosiahnutiu účelu konania iba nariadenie výchovného opatrenia, čo sa ukázalo ako neefektívne. Sťažovateľom nie je zrejmé, prečo okresný súd dosiaľ nepristúpil k nariadeniu výkonu rozhodnutia, ak povinná dlhodobo nerešpektuje rozhodnutie o úprave styku. Po jeho nariadení by mal okresný súd k dispozícii účinnejšie nástroje na dosiahnutie účelu konania a zabránil by tak narušovaniu ich vzťahu.

5. Sťažovatelia namietajú aj porušenie svojich hmotných ústavných práv pre nemožnosť ich vykonávania v dôsledku nečinnosti, resp. neefektívnej činnosti okresného súdu v napadnutom konaní. V dôsledku toho, že povinná nerešpektuje právo styku sťažovateľa s maloletou a príslušné orgány na to účinne nereagujú, sa styk s maloletou podľa exekučného titulu neuskutočnil ani raz. V postupe okresného súdu teda identifikujú odňatie ich práva na rodinný život, pretože sťažovateľ nemá priestor na výchovu a starostlivosť o maloletú.

6. Uznesením č. k. I. ÚS 397/2021-29 z 13. októbra 2021 ústavný súd prijal ústavnú sťažnosť na ďalšie konanie v celom rozsahu.

II.

Vyjadrenie okresného súdu a replika sťažovateľov

II.1. Vyjadrenie okresného súdu

7. Ústavný súd považoval za vhodné doručiť ústavnú sťažnosť sťažovateľov ešte pred jej predbežným prerokovaním okresnému súdu na vyjadrenie, ktorý v podaní z 27. apríla 2021 zosumarizoval priebeh napadnutého konania a uznal nečinnosť v období od augusta 2020 do februára 2021. Zároveň zdôraznil, že sťažnosť podľa zákona o súdoch bola okresnému súdu doručená v januári 2021 a ústavná sťažnosť bola podaná v apríli 2021, a teda nesmeruje proti aktuálnej nečinnosti súdu. Okresnému súdu totiž nebola poskytnutá príležitosť na to, aby prijatými opatreniami sám odstránil stav zapríčinený porušením základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov.

8. Po prijatí ústavnej sťažnosti na ďalšie konanie okresný súd doplnil svoje vyjadrenie o informáciu, že 9. júna 2021 rozhodol uznesením o nariadení výkonu rozhodnutia, proti ktorému podala povinná odvolanie a súd vykonáva potrebné procesné úkony, aby vec mohol predložiť na rozhodnutie odvolaciemu súdu.

II.2. Replika sťažovateľov

9. Sťažovatelia vo svojej replike k vyjadreniu okresného súdu zotrvali na svojej skoršej argumentácii a vyjadrili nesúhlas s tvrdeniami okresného súdu. Podľa ich názoru okresný súd vo svojom prehľade o priebehu procesných úkonov nepoukázal na viaceré podania sťažovateľa a vo veci došlo k rozsiahlejším prietahom, než ktoré okresný súd uznal. Poukázali tiež na neprimerane dlhú zisťovaciu fázu a neefektívne posudzovanie, resp. neposudzovanie ospravedlniteľných dôvodov povinnej, ktoré mali brániť výkonu rozhodnutia. Sú presvedčení o tom, že okresný súd neprijal včas opatrenia k tomu, aby povinná bola „motivovaná“ rešpektovať

právoplatné rozhodnutie, ktorým bol upravený styk otca s maloletou. V dôsledku spôsobených prieťahov v konaní, ktoré trvá už viac ako 2 a pol roka, je vážne narušený ich vzťah.

10. Ústavný súd v tejto veci upustil od ústneho pojednávania, pretože na základe podaní účastníkov konania a spisu predloženého ústavnému súdu je zrejmé, že od ústneho pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci [§ 58 ods. 3 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“)].

III.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

11. Námietky sťažovateľov je možné rozdeliť do dvoch okruhov. V súvislosti s namietaným porušením práv podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru namietajú zbytočné prieťahy a neprimeranú dĺžku konania. K porušeniu ostatných označených práv malo dôjsť v dôsledku nečinnosti okresného súdu.

III.1. K porušeniu práv podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru

12. Ústavný súd si pri výklade základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote, preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (napr. II. ÚS 55/98) a ich prípadné porušenie možno preskúmať spoločne.

13. Ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, podľa ktorej účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu (IV. ÚS 221/04).

14. Základnou povinnosťou súdu a sudcu je preto zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník obrátil na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie. Táto povinnosť vo vzťahu k výkonu rozhodnutia vo veciach maloletých vyplýva z Civilného mimosporového poriadku (ďalej aj „CMP“), najmä z jeho čl. 5 ods. 2 a čl. 12. Podľa čl. 5 ods. 2 CMP súd postupuje z úradnej povinnosti na základe zákona na účely prejednanja a rozhodnutia veci tak, aby ochrana práv bola rýchla a účinná. Podľa čl. 12 CMP súd postupuje v konaní tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá, predchádza zbytočným prieťahom, koná hospodárne a bez zbytočného a neprimeraného zaťažovania účastníkov konania a iných osôb.

15. Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným prieťahom v konaní, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (III. ÚS 111/02, IV. ÚS 74/02, IV. ÚS 99/07) zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje; správanie účastníka súdneho konania a postup samotného súdu. V súlade s judikatúrou ESLP ústavný súd v rámci prvého kritéria

prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (I. ÚS 19/00, II. ÚS 32/02, IV. ÚS 187/07). Podľa uvedených kritérií posudzoval ústavný súd aj ústavnú sťažnosť sťažovateľov.

16. Pri posudzovaní kritéria právnej a faktickej zložitosti ústavný súd nepozoruje v okolnostiach veci žiadnu skutočnosť, ktorá by ju robila zložitou. Predmetom napadnutého konania je rozhodovanie súdu o zabezpečení realizácie právoplatného a vykonateľného súdneho rozhodnutia o realizácii styku maloletej s otcom, a to z dôvodu, že povinná – matka, ako tvrdí sťažovateľ, odmieta plniť súdom stanovenú povinnosť. Tento typ konania spočívajúci vo vynútení splnenia súdneho rozhodnutia tvorí štandardnú a pomerne početnú súčasť rozhodovacej činnosti súdov, pričom napriek špecifickej povahe takéhoto konania vyžadujúcej citlivý prístup orgánov verejnej moci ho v zásade nemožno považovať za právne zložitú vec.

17. Pokiaľ ide o hľadisko skutkovej zložitosti veci, je potrebné uznať pri tomto druhu konania vzhľadom na jeho charakter určitý stupeň náročnosti z hľadiska potreby dokazovania týkajúceho sa otázky dodržiavania povinností vyplývajúcich zo súdneho rozhodnutia o úprave styku s maloletou. Práve z dôvodu nevyhnutnosti zistiť, či sa povinná podrobuje rozhodnutiu, o výkon ktorého ide, a či prípadne existujú ospravedlniteľné dôvody, pre ktoré sa povinná nemôže podrobovať rozhodnutiu, je takéto konanie v zásade skutkovo zložitejšie, keďže aj v dôsledku princípu materiálnej pravdy, ktorý sa uplatňuje v civilných mimosporových konaniach, sa kladú zvýšené nároky na vo veci konajúci všeobecný súd v kontexte jeho povinnosti zisťovať skutočný stav veci, nielen skutkový, teda účastníkmi tvrdený (čl. 6 CMP).

18. Ako už bolo načrtnuté, ústavný súd pri posudzovaní označeného kritéria prihliadal aj na povahu konania dotýkajúceho sa ochrany záujmov maloletého dieťaťa a jeho osobného statusu, ktoré si vo všeobecnosti vyžadujú postup súdu s osobitnou starostlivosťou (m. m. II. ÚS 33/99, I. ÚS 53/02) i promptnosťou vykonávania procesných úkonov. Považa tohto konania preto podmieňovala prísnejšie hodnotenie jeho priebehu ústavným súdom z toho hľadiska, či v ňom došlo nečinnosťou alebo neefektívnou činnosťou k zbytočným priet'ahom (m. m. I. ÚS 419/2015). Zároveň ústavný súd zdôrazňuje, že predmet tohto konania má mimoriadny význam pre sťažovateľov, pretože jeho výsledok má podstatný vplyv na možnosť riadneho výkonu rodičovských práv a povinností sťažovateľa, ako aj na užívanie práva na rešpektovanie rodinného života oboch sťažovateľov.

19. Správanie sťažovateľa ako účastníka súdneho konania je druhým kritériom, ktoré sa uplatňuje pri rozhodovaní o tom, či v konaní pred súdom došlo k zbytočným priet'ahom, a tým aj k porušeniu označených práv. Ústavný súd zo zapožičaného súdneho spisu a z prehľadu procesných úkonov nezistil žiadnu skutočnosť, ktorá by nepriaznivo prispela k doterajšej dĺžke konania, a nič v tomto smere nenamieta ani okresný súd. Sťažovateľ trvalo prejavoval snahu o kontakt s maloletou, súdu priebežne predkladal vyjadrenia a návrhy ďalšieho postupu.

20. Ústavný súd napokon hodnotil samotný postup okresného súdu v napadnutom konaní. Vychádzal pritom zo svojej konštantnej judikatúry, v zmysle ktorej zbytočné priet'ahy v konaní môžu byť zapríčinené nielen samotnou nečinnosťou všeobecného súdu, ale aj jeho neefektívnou činnosťou, teda takým konaním, ktoré nevedie efektívne k odstráneniu právnej neistoty účastníkov konania (II. ÚS 32/03, IV. ÚS 267/04, IV. ÚS 182/08).

21. Zo súdneho spisu a z prehľadu procesných úkonov spracovaných okresným súdom vyplýva, že napadnuté konanie začalo 13. mája 2019, okresný súd vykonal prípravné procesné úkony a uznesením z 18. októbra 2019 nariadil neodkladné opatrenie, ktorým uložil sťažovateľovi,

povinnej i maloletej povinnosť podrobiť sa odbornému psychologickému poradenstvu v rozsahu 6 mesiacov od jeho vykonateľnosti. Proti tomuto rozhodnutiu sa povinná odvolala, spis bol odvolaciemu súdu predložený 29. júna 2020 a 31. júla 2020 ho krajský súd vrátil okresnému súdu s tým, že odvolacie konanie zastavil, pretože nariadené neodkladné opatrenie zaniklo uplynutím času. Po skončení psychologického poradenstva v zmysle neodkladného opatrenia zostal okresný súd absolútne nečinný (od augusta 2020 do februára 2021), čo potvrdil aj vo svojom vyjadrení. Avšak ani počas plynutia ďalších šiestich mesiacov si nepočínal efektívne, keď okrem výzvy povinnej na dobrovoľné plnenie súdneho rozhodnutia (8. február 2021) neuskutočnil v danej veci žiadne iné procesné úkony, ktoré by smerovali k zabezpečeniu styku sťažovateľa s maloletou v zmysle exekučného titulu. Z tohto pohľadu preto neobstojí argumentácia okresného súdu, že sťažovateľ mu (po vyhodnotení jeho sťažnosti podľa zákona o súdoch ako dôvodnej) nedal príležitosť na to, aby sám odstránil protiprávny stav a predchádzal ďalším prieťahom v konaní. K nariadeniu výkonu rozhodnutiu pristúpil okresný súd až 9. júna 2021 (teda až po podaní ústavnej sťažnosti). Ide prakticky o rok nečinnosti okresného súdu, ktorý znamená rok pre maloletú a jej otca, počas ktorého sa ich rodinné puto oslabovalo, keďže ani (v poradí druhé) výchovné opatrenie neprineslo želaný efekt. V záujme udržania a rozvoja vzťahu sťažovateľa s maloletou okresný súd mohol zväžiť aj využitie ďalších (iných) opatrení, ktoré má v zmysle platnej právnej úpravy k dispozícii, aby plynutím času nedošlo k ochladnutiu vytvorených citových väzieb medzi maloletým a rodičom, ktorému dieťa nie je do osobnej starostlivosti zverené. Právny poriadok ponúka v tomto zmysle celú škálu donucovacích opatrení, ktoré napomáhajú oprávnenému rodičovi dosiahnuť výkon práva styku.

22. Uvedený postup v konaní nemožno považovať za sústredený a efektívny s cieľom odstránenia právnej neistoty sťažovateľov, a preto (za súčasného zohľadnenia ostatných dvoch kritérií) nie je zlučiteľný s ich základným právom podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a právom podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku nálezu).

III.2. K porušeniu práv podľa čl. 8 ods. 1 a 2 dohovoru a čl. 19 ods. 2 ústavy

23. Ústava pojem „súkromný a rodinný život“ bližšie nedefinuje. Keďže základné práva a slobody podľa ústavy je potrebné vykladať a uplatňovať v zmysle a duchu medzinárodných zmlúv o ľudských právach a základných slobodách (PL. ÚS 5/93, PL. ÚS 15/98), ústavný súd pri vymedzení obsahu uvedených pojmov prihliadal aj na príslušnú judikatúru ESĽP týkajúcu sa predovšetkým čl. 8 dohovoru, ktorého porušenie postupom okresného súdu v napadnutom konaní sťažovateľa taktiež namietajú.

24. Rodinou je v prvom rade vzťah medzi manželmi a medzi rodičmi a nepľnoletými deťmi. Spolužitie rodičov a detí je základným prvkom rodinného života (Bronda proti Taliansku, rozsudok z 9. 6. 1998, č. 22430/93, bod 51) a ESĽP posudzuje existenciu rodiny ako otázku faktickú, záležiacu „na skutočnej existencii blízkych osobných väzieb v praxi“ (K. a T. proti Fínsku, č. 25702/94, bod 150). Ústava v čl. 19 ods. 2 nezaručuje ochranu súkromného a rodinného života pred akýmkoľvek zasahovaním. Zaručuje ochranu len pred takým zasahovaním, ktoré je neoprávnené. V súlade s účelom práva na súkromie môžu orgány verejnej moci, fyzické osoby aj právnické osoby zasahovať do súkromného a rodinného života iných vtedy, ak ich zasahovanie možno hodnotiť ako oprávnené. Ústavný súd vo svojej doterajšej judikatúre už vyslovil právny názor, v zmysle ktorého nesplnenie pozitívneho záväzku štátu a jeho orgánov vrátane všeobecných súdov zabezpečiť, resp. poskytnúť účinnú ochranu práv a slobôd jednotlivcov v primeranej lehote,

možno považovať aj za neoprávnený zásah do rodinného života podľa čl. 19 ods. 2 ústavy vtedy, ak je nepochybné, že v dôsledku nedostatku existencie meritórneho rozhodnutia sa zhoršuje postavenie dotknutého rodiča v tom zmysle, že rozvíjanie, resp. obnova vzťahu dotknutého rodiča s jeho dieťaťom je v súvislosti s uplynutím času podstatne sťažená (m. m. III. ÚS 351/2014, tiež II. ÚS 566/2016).

25. Vychádzajúc zo záverov uvedených v časti III.1. tohto nálezu, odôvodňujúcich záver o ústavnej neudržateľnosti postupu okresného súdu v napadnutom konaní, ústavný súd konštatuje, že vzhľadom na mieru ústavnej neakceptovateľnosti označeného postupu okresného súdu došlo v priamej príčinnej súvislosti s porušením základného práva sťažovateľov na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie ich záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru aj k neoprávnenému zásahu do ich základného práva na rešpektovanie súkromného a rodinného života podľa čl. 19 ods. 2 ústavy, resp. podľa čl. 8 dohovoru (bod 1 výroku nálezu). V dôsledku neefektívneho postupu okresného súdu v napadnutom konaní totiž došlo k podstatnému zhoršeniu postavenia sťažovateľa ako otca maloletej, keďže napriek existencii právoplatného súdneho rozhodnutia o úprave jeho styku s dcérou bolo neodôvodnene znemožnené účinné realizovanie jeho rodičovských práv a povinností. Rovnako tak postavenie maloletej sťažovateľky bolo výrazne zmenené, keď plynutím času došlo k ochladnutiu vytvorených citových väzieb a k nežiaducemu oslabeniu jej vzťahu s otcom. K tomu nepochybne prispelo i správanie sťažovateľa k povinnej v prítomnosti maloletej, ktoré maloletá citlivo vníma a vedie ju k zvýšenému odporu voči otcovi; ako aj správanie povinnej, ktorá styk s otcom ponechávala na chuti a vôli maloletej a nepripravovala (aktívne nemotivovala) maloletú na stretnutia s otcom. Chýbajúca spolupráca rodičov či maloletej však nezbavuje štátne orgány povinnosti prijať všetky nevyhnutné a vhodné opatrenia na to, aby boli udržané rodinné putá.

III.3. K porušeniu práva podľa čl. 41 ods. 4 ústavy a čl. 16 ods. 1 a 2 Dohovoru o právach dieťaťa

26. Domáhať sa ochrany základných práv podľa čl. 41 ods. 1 až 5 ústavy je možné len v medziach zákona, ktorý tieto ustanovenia vykonáva (čl. 51 ods. 1 ústavy). Konanie o výkon rozhodnutia podľa Civilného mimosporového poriadku je osobitným druhom vykonávacieho konania smerujúceho k dosiahnutiu účelu základného konania, pri ktorom vystupuje popri ochrane rodičovských práv do popredia najlepší záujem dieťaťa. Zákon č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o rodine“) bližšie upravuje vzťahy vyplývajúce z rodičovstva (§ 28 a nasl.).

27. V napadnutom konaní bolo „v hre“ reálne stretávanie sa, výkon rodičovských práv sťažovateľa s maloletou dcérou, s ktorým je spojená možnosť jeho výchovného pôsobenia a poskytovania starostlivosti. Sťažovateľ ako rodič, ktorému nebolo zverené dieťa do osobnej starostlivosti, má obmedzený výkon rodičovských práv v rozsahu uvedenom v rozhodnutiach súdov (§ 36 ods. 1 zákona o rodine). Je nepochybné, že faktické nedodržiavanie režimu súdom formálne upravených rodičovských práv môže u ukrátenej strany viesť k porušeniu rodičovských práv v úrovni zákonnej (zákon o rodine) a v prípadoch zásahu do samotnej podstaty práv aj v rovine ústavnej.

28. Zistenie zbytočných prietahov v konaní o výkon rozhodnutia svedčí v okolnostiach prípadu o prítomnosti takého porušenia rodičovských práv sťažovateľa, ktoré dosahuje ústavnú intenzitu. Po uplynutí viac než dvoch rokov od začatia vykonávacieho konania totiž nedošlo k naplneniu jeho účelu. Sťažovateľ mal prakticky sťažený výkon rodičovských práv nad rámec vykonateľného

súdneho rozhodnutia, nemohol ich realizovať ani v obmedzenom rozsahu uvedenom v súdnom rozhodnutí, o ktorého výkon najskôr sám žiadal a neskôr ho inicioval okresný súd *ex officio*. Čas zohráva v takomto druhu konania mimoriadnu úlohu, preto súd má pristupovať k opatreniam promptne, aby nedochádzalo uplynutím času k faktickému odobreniu vzniknutého stavu, keď obnovenie vzťahu medzi dieťaťom a rodičom domáhajúcim sa kontaktu je výrazne sťažené, tak ako sa to stalo v tejto veci. V dôsledku neefektívneho postupu okresného súdu nedošlo k ďalšiemu rozvíjaniu rodičovského vzťahu sťažovateľa s maloletou dcérou, začalo sa u nej objavovať a pretrváva u nej odmietanie sťažovateľa, preto podľa názoru ústavného súdu došlo k podstatnému sťaženiu výkonu rodičovských práv sťažovateľa aj do budúcnosti. Takýto faktický stav stavia ústavnú a zákonnú ochranu rodičovstva a rodiny, ako aj práva rodiča skôr do roviny teoretickej ako reálnej a skutočnej.

29. Rovnako to platí, aj pokiaľ ide o čl. 16 Dohovoru o právach dieťaťa upravujúci priamo aplikovateľné subjektívne právo maloletej sťažovateľky na ochranu pred svojvoľným (arbitrárnym) zasahovaním do jej súkromného života a rodiny. Zasah do tohto práva maloletej dávali sťažovatelia do súvisu s postupom okresného súdu, ktorého nedôrazné, resp. neefektívne kroky viedli k ochabnutiu citových väzieb vytvorených medzi otcom a dcérou, čo je v rozpore so záujmom maloletej.

30. Z tohto dôvodu ústavný súd vyslovil, že v spojení s porušením základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru došlo aj k porušeniu základného práva sťažovateľa ako rodiča osobne vykonávať starostlivosť a výchovu dieťaťa zaručeného čl. 41 ods. 4 ústavy a práva maloletej podľa čl. 16 ods. 1 a 2 Dohovoru o právach dieťaťa (bod 1 výroku tohto nálezu).

IV.

Príkaz konať vo veci a priznanie primeraného finančného zadosťučinenia

31. Podľa § 133 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde ak ústavný súd ústavnej sťažnosti vyhovie, môže prikázať, aby ten, kto porušil základné práva a slobody sťažovateľa svojou nečinnosťou, vo veci konal.

32. Ústavný súd v nadväznosti na svoje zistenia prikázal okresnému súdu konať vo veci bez zbytočných prieťahov (bod 2 výroku tohto nálezu).

33. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

34. Sťažovatelia v ústavnej sťažnosti žiadajú priznať primerané finančné zadosťučinenie v sume 5 000 eur každému, ktoré odôvodňujú ujmou, ktorá im postupom okresného súdu vznikla, keďže im nie je umožnená realizácia vzájomného stretávania, čo napomáha odlúčeniu sťažovateľa od dcéry a v konečnom dôsledku vážne ohrozuje ich vzťah a prispieva k prehĺbovaniu vylúčenia sťažovateľa ako otca zo života maloletej.

35. Cieľom finančného zadosťučinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje nielen vyslovenie porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez pokračujúceho porušovania základného práva (IV. ÚS 210/04). Pri rozhodovaní o primeranom finančnom zadosťučinení ústavný súd vychádza

zo zásad spravodlivosti, z ktorých vychádza aj ESLP, ktorý spravodlivé finančné zadost'učinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

36. Zohľadňujúc konkrétne okolnosti posudzovanej veci, najmä intenzitu a rozsah konštatovaného porušenia práv s'ťažovateľov zaručených ústavou, listinou a dohovorom, povahu predmetu napadnutého konania okresného súdu a jeho význam pre s'ťažovateľov, ako aj svoju doterajšiu judikatúru týkajúcu sa výšky priznávaného finančného zadost'učinenia (napr. II. ÚS 51/2019, II. ÚS 406/2020, III. ÚS 171/2021), ústavný súd považoval za spravodlivé priznanie sumy 1 000 eur každému zo s'ťažovateľov ako primerané finančné zadost'učinenie podľa § 133 ods. 3 písm. e) zákona o ústavnom súde (bod 3 a 4 výroku tohto rozhodnutia). Vo zvyšnej časti návrhu s'ťažovateľov na priznanie finančného zadost'učinenia nevyhovel (bod 6 výroku tohto rozhodnutia).

V.

Trovy konania

37. Ústavný súd priznal s'ťažovateľom nárok na náhradu trov konania podľa § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde v celkovej sume 691,30 eur (bod 5 výroku nálezu).

38. Ústavný súd pri rozhodovaní o náhrade trov konania vychádzal z obsahu súdneho spisu a vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“). Náhradu trov konania ústavný súd priznal za 3 úkony právnej služby (prevzatie a príprava zastúpenia, podanie ústavnej s'ťažnosti a replika s'ťažovateľov k vyjadreniu okresného súdu) podľa § 13a ods. 1 písm. a) a c) vyhlášky. Ústavný súd vychádzal zo základnej sadzby tarifnej odmeny za jeden úkon právnej služby za rok 2021 v sume 181,17 eur (1/6 výpočtového základu podľa § 11 ods. 3 vyhlášky), tiež zo sadzby za náhradu hotových výdavkov (režijný paušál) za každý úkon právnej služby za rok 2021 v sume 10,87 eur (1/100 výpočtového základu podľa § 16 ods. 3 vyhlášky). Zohľadnením § 13 ods. 2 vyhlášky, podľa ktorého sa základná sadzba tarifnej odmeny zníži o 50 %, ak ide o spoločné úkony pri zastupovaní dvoch alebo viacerých osôb, celková suma náhrady trov konania predstavuje sumu 576,09 eur. Výslednú sumu ústavný súd zvýšil o daň z pridanej hodnoty vo výške 20 % (podľa § 18 ods. 3 vyhlášky) vo výške 115,21 eur.

39. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je okresný súd povinný uhradiť na účet právneho zástupcu s'ťažovateľov (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 Civilného sporového poriadku) označeného v záhlaví tohto nálezu v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

40. Toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia poslednému z účastníkov konania (§ 70 ods. 1 zákona o ústavnom súde).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 18. januára 2022

Miloš Maďar
predseda senátu